

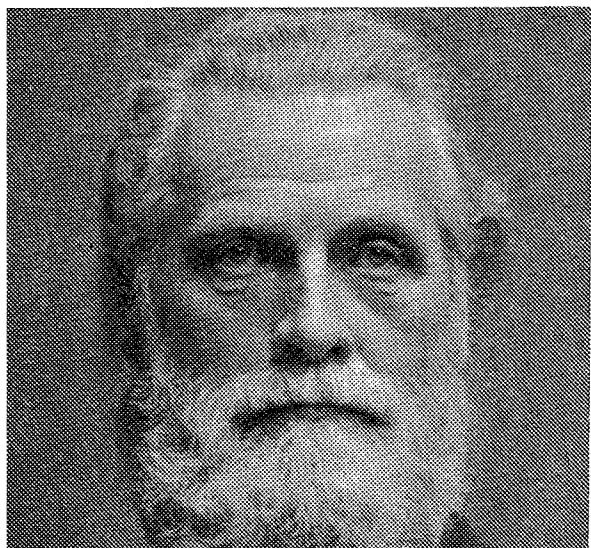
Mens en Wereld

HET zal in de geschiedenis van het Verbond wel niet vaak voorgekomen zijn, dat een voorzitter genoodzaakt was een bijeenkomst van zijn gemeenschap te openen in de trant van: 'Dames en heren, een van de sprekers kan helaas vanavond niet verschijnen, omdat hij vanmiddag in hechtenis is genomen.' 't Is weer eens wat anders en omdat het deze keer in Laren om een provo ging, was de ramp niet onoverkomelijk, want er zijn meer provo's. De andere spreker, die uitgenodigd was, professor Thoenes, was er wel en dat was gelukkig, want daar hebben we er tenslotte maar één van.

Wie op vuurwerk gerekend had – en dat waren er heel wat, gezien het aantal jongelui in de zaal en de rechercheur voor de deur! – moet teleurgesteld naar huis zijn gegaan, want het ging heel welwillend en hoffelijk. De twintigjarige Lou van Nimwegen kreeg in alle rust en vrede gelegenheid om te vertellen, hoe 't allemaal zo gekomen was en hij deed dat aardig en onbevengend, nadat de heer Thoenes ons duidelijk had gemaakt, hóé het hier in Nederland allemaal zo komen kón en dat het wellicht nooit zover gekomen zou zijn, als de Amsterdamse politie verstandiger was opgetreden. Na de pauze viel in de zaal de naam Domela Nieuwenhuis en de opkomst van het socialisme. Nu ja, dat is geen vergelijking. De beide provo's (er was er inmiddels nog een bijgekomen) snaptten het dan ook niet helemaal. Ze zijn verschrikkelijk verontrust, zeggen ze, niet over de maatschappij, maar over de luchtvervuiling en de auto's in de binnenstad en het tekort aan consultatiebureaus voor minderjarigen en nog een paar dingen, geloof ik. 't Klinkt allemaal heel indrukwekkend en urgent, maar om daar nou zo'n toestand van te maken. De heer Thoenes had ons onze Nederlandse welvaartsstaat voorgesteld als een instituut, waar best eens met recht en reden flink tegenaan geschopt mag worden, maar hebben deze jongens dat ook gedaan? Welnee, ze zijn begonnen met tam-tam maken, de 'happenings', en om bekendheid te krijgen hebben ze, zoals dat dan heet, gebruik gemaakt van de moderne publiciteitsmedia en daarna pas zijn ze, om die verworven bekendheid waar te maken, een paar 'misstanden' gaan opsnorren, waar ze dan achteraf vreselijk tegen bleken te zijn. Het maakt op mij een nogal achterstevoren en opgeblazen indruk.

't Is jammer, het zijn lieve jongens en niet onverstandig, maar groots is het niet. Ik ben bang, dat het wel weer overgaat. Dan is er wéér een kans gemist.

Discriminerend element verdwijnt

HET is zo gesteld: indien een gedetineerde in een Huis van Bewaring of een gevangenis opgeeft niet tot een kerkgenootschap te behoren, krijgt hij of zij in de z.g. contactperiode bezoek van een pastoor of predikant, die met de geestelijke verzorging, op godsdienstige leest geschoeid, belast is. Indien de gedetineerde in die periode te kennen geeft, dat geestelijke verzorging van die zijde niet gewenst wordt, dan kan de humanistische raadsman met hem in contact treden, indien de gedetineerde dat wenst.

Het is begrijpelijk, dat de regeling niet van meet af aan de raadsman in alle opzichten gelijke rechten toekende als de kerkelijke verzorgers. Er moest afgewacht worden hoe deze nieuwe vorm zich ontwikkelde, welke mensen dit werk zouden beginnen en het zou te mooi geweest zijn, indien de traditie van eeuwen zo maar ineens doorbroken zou worden, als er nieuwe 'banen' geopend zouden worden in een traditionele situatie. Daarvoor heeft het Humanistisch Verbond begrip willen opbrengen. Dat er echter in deze van openlijke discriminatie gesproken moest worden is ontwijfelbaar. De 'stenen voor brood'-affaire, die ongelukkige uitdrukking van de toenmalige minister van Justitie ligt nog vers in het geheugen. Het onbillijke en discriminerende van deze zegswijze lag in het feit, dat de minister en de geestelijke verzorgers van kerkelijke zijde die het met hem eens waren, op grond van hun geloofsovertuiging uitmaakten wat 'objectief' voor alle gedetineerden de beste vorm van bijstand was! Zonder rekening te houden met de behoefte van vele gedetineerden zelf. Wat voor de een brood is, is voor de ander stenen.

Het is boeiend nog eens het boekje 'Stenen voor stenen?' te citeren, dat ds. K. H. Kroon destijds publiceerde bij Het Wereldvenster:

'De precaire vraag, of een geestelijke verzorging, gegeven door de Kerken, 'brood' biedt en, door humanisten gegeven, 'stenen' zou geven, komt voor haar als overheid niet te pas. Evenmin als zij discrimineren mag tussen dominees, pastoors of rabbijn's, mag zij dat doen tussen kerkelijke en buitenkerkelijke functionarissen. De vraag echter, of het Humanistisch Verbond de aangewezen instantie is, heeft zij niet aan de Kerken ter beantwoording voor te leggen, noch

ook hebben deze zich daartoe op te werpen als adviseurs. Zij kan die óók niet beantwoorden door een vergelijking van het aantal leden van het Humanistisch Verbond met het lidmatental der Kerken, want reeds dat is discriminatie. Zij kan alleen maar rondzien, of andere instanties (vergelijkbaar met het Humanistisch Verbond!) eerder in aanmerking zouden komen. Ik geloof niet, dat die er zijn'.

Ondanks de openlijke discriminatie is het werk van de geestelijke raadslieden van het H.V. gegroeid en de kwaliteit van hun werk is zo, dat zij in vele gevallen, werkelijk steun bieden. In sommige gestichten, wanneer de directeur een open oog had voor deze zaken, liep het werk in de praktijk redelijk; wanneer de directie geen open oog had – door welke oorzaak ook – liep het stroef. Juist dit persoonlijke element was in hoge mate onbevredigend voor alle betrokkenen.

INGAANDE 1 november wordt een wijziging van de Gevangenismaatregel van kracht, waarbij uit deze discriminerende contactperiode een belangrijk discriminerend element verdwijnen gaat. Van die datum af zullen de geestelijke raadslieden van het H.V. ook met hen, van wie niet direct blijkt welke de beste soort verzorging is – en hoevelen van de gedetineerden zijn niet juist onbewuste nihilisten – oriënterende gesprekken mogen voeren. De raadslieden van het H.V., in het leger, in ziekenhuizen, in arbeidskampen en in gevangenissen staan er borg voor, dat zij niet uit zijn op zieltjeswinnery, zij zien hun dienst aan de mens in nood zo, dat zij met overtuiging de cliënt 'overdoen' aan pastoor of predikant, indien blijkt dat zij door hen beter gesteund kunnen worden. In een groeiend aantal gevallen is de samenwerking met de verzorgers van kerkelijke zijde zo goed, dat ook hun cliënten soms met de raadsman in contact worden gebracht, als zij, waar verwacht wordt, door hen beter gesteund kunnen worden.

Wij zijn verheugd, dat een openlijke vorm van discriminatie, door deze wijziging tot het verleden is gaan behoren. Het zal de taak van de weinige vrijwilligers aanzienlijk verzwaren maar tegen opofferende inspanning hebben zij nooit opgezien en dat zullen zij ook nu niet. B.

**Uitgave van het Humanistisch Verbond – Verschijnt om de veertien dagen
21ste jaargang no 19 – 15 oktober 1966**

Kritisch allerlei

door D. Roethof-Ensing

Examenpoëzie

Velen onder ons hebben meermalen in hun leven examen moeten doen en zij kennen dus dat gevoel van bange onzekerheid, het zweven tussen weten en niet-weten, het klamme angstzweet en de drang schietgebedjes omhoog te zenden, als men maar op een goede ontvangst daarvan zou kunnen hopen... Wie schetst daarom onze blijdschap toen wij onlangs een 'officieel' examengebed onder ogen kregen, dat ene N. Benschop uit dankbaarheid lanceerde in 'Het Kompas', maandblad voor opleiders voor het Middenstandsdiploma, orgaan van de Centrale en van de Vereniging van Leraren voor Christelijk Handelonderwijs.

*'Gij zat achter de tafel, Heer, ik
zat er bevend vóór;
Ik moest bekennen, 'k had veel
harder kunnen werken;
Gij zoudt het na het eerste
antwoord zeker merken,
Ik vreesde voor het resultaat –
ik kwam er vast niet door.*

*En naast U aan de tafel schreef
Uw zoon het protocol:
Ik moest op zoveel vragen 't
antwoord schuldig blijven;
En groter werd mijn angst,
terwijl Hij zat te schrijven.
Want er stond haast geen enk'le
plus – van minnen stond het vol!*

*En toen ik wachtte op de
uitslag, wist ik: 't is niet goed,
Maar Jezus riep mij binnen, 'k
voelde d'adem stokken,
Ik was geslaagd! Niet door mijn
eigen harde blokken,
Hij maakte van de minnen
kruisjes met Zijn rode bloed!*

What's in a million?

Als moeder Jansen des vrijdags, na vijf keer over tellen, een tientje te kort blijkt te komen volgens haar huishoudboekje, zal vader Jansen tot de uitroep komen: 'maar mens, een tientje, dat zie je toch niet over 't hoofd?' Als minister Suurhoff echter komt vertellen dat de totale kosten van de uitbreiding van de luchthaven Schiphol f 100 miljoen méér zullen bedragen dan de afgesproken f 288 miljoen, dan leest menig goed huisvader er rustig overheen. Het grappige is dat maar liefst 40 miljoen hiervan op rekening komt van de prijsstijgingen, f 45 miljoen een gevolg is van correcties op de oorspronkelijke bestekken en meer werk, f 10 miljoen een gevolg van meer geaccumuleerde rente tijdens de bouw en f 5 miljoen een gevolg van meer investeringen in het oude areaal. In de toelichting van minister Suurhoff staat, aldus lezen wij in de NRC, dat

ten aanzien van de noodzakelijke

correcties op de oorspronkelijke bestekken wordt opgemerkt dat het project voor weg- en waterbouwkundige werken voor de nieuwe luchthaven zeer snel werd opgezet, hierdoor konden pas later detailleringen en verfijningen in de bestekken worden aangebracht.

Met andere woorden: jongens, we beginnen maar vast, het juiste plan komt later en dan zien we wel wat het allemaal precies gaat kosten. En dat de kosten van deze 'correcties' zo'n f 45 miljoen betekenen? What's in a million? De belastingbetaler is er goed voor.

Te attractief

Er was eens een boze man, die een heel groot kasteel bewoonde, met een prachtige veilige bunker daarbij, in de buurt van Berchtesgaden. Toen de macht van deze boze man na vele jaren van bloedige strijd gebroken was, mochten alle mensen uit de vrije wereld, die daaraan behoefte gevoelden, de bunker van het gewezen buitenverblijf van binnen en van buiten komen bekijken. De mensen riepen dan 'ach en wee' bij de gedachte aan het leed dat zo'n boze tovenaer over de landen had gebracht. Maar na jaren begon de herinnering aan zijn boosheid wat te slijten en er kwamen mensen die de bunker romantisch gingen noemen en zij fluisterden dat iemand die zoveel macht heeft kunnen uitoefenen misschien wel een boos, maar toch ook wel een groot man geweest moet zijn... En het werd een heel mooi spel daar rond die bunker, want te midden van de vele vreemdelingen kwamen ook zij die eens de macht van de boze man hadden gediend, te vuur en te zwaard. De bunker werd dichtgemetseld om de macht die de boze geest blijkbaar toch nog wist uit te oefenen, voorgoed het zwijgen op te leggen...

'De bunker van het gewezen buitenverblijf van Hitler in Berchtesgaden is door de regering van Beieren dichtgemetseld, nadat jarenlang door de gemeente een entreegeld van een mark voor bezichtiging van de bunker was geheven. De klachten hierover en de verwijten dat men te Berchtesgaden zaken deed met de herinnering aan Hitler waren steeds sterker geworden.' (Alg. Handelsblad)

Nooit te jong...

Dat men nooit te jong is om te leren, moge blijken uit onderstaand verhaal, dat wij lazten in het informatiebulletin van de stichting Comité Zuid-Afrika.

'Een drie jaar oude jongen verscheen voor een kinderrechtter in een voorstad van Kaapstad, beschuldigd van het gooien van stenen door een ruit van een huis.

De negerjongen was in gezelschap van een meisje van 9 en een jongen van 7 jaar en alle drie werden beschuldigd van kwaadwillige beschadiging van een eigendom. De rechter wierp een blik op de jongen van drie jaar, seponeerde de aanklacht en beval dat de drie kinderen onmiddellijk naar huis gebracht moesten worden. 'Het is volkomen belachelijk dat een klein kind van deze leeftijd hier gebracht wordt op een criminele aanklacht', zei hij.'

Wij zijn echter bang, dat de rechter één belangrijke zaak over het hoofd heeft gezien.

Het betrof hier namelijk geen 'gevoon' jongetje van drie, het ging om een négerjongetje en dat zijn in Zuid-Afrika nooit gewone jongetjes van drie.

De rechter had wijzer moeten zijn en het criminele kwaad in de kiem moeten smoren, want wie weet staat er over twintig jaren een negerjongen op, die het onrecht hem en zovele anderen van kindsbeen af aangedaan voorgoed ongedaan zal maken. Zal men dat dan die rechter niet verwijten?

Foei voor de foei

'Midden in de kostbare recitalpraktijk waarin impresario's niet bekende kunstenaars alleen tegen betaling van zeer hoge sommen laten optreden, vormt het Amsterdamse kamermuziekcentrum De Suite een verfrissende oase. Omdat jonge vooral Nederlandse musici gratis de kans krijgen zich in het openbaar te laten horen. Omdat daar ook met nadruk hedendaagse muziek aan de orde wordt gesteld, die op andere podia niet aan bod zouden komen. De Suite is dus niet meer en niet minder een centrum waar onze cultuur wordt geëerd.'

Aldus Lex van Delden in Het Parool. Hij gaat verder met te vertellen dat de initiatiefnemers het al 15 jaar hebben uitgehouden zonder noemenswaardige steun

van de overheid. De gemeente Amsterdam voelde zich geroepen De Suite vele jaren geleden met een subsidie te honoreren. En wel een subsidie van – u leest het goed – f 500 's jaars. Een povere fooi, zegt Van Delden, die de portokosten nog niet eens dekt.

Waarde heer van Delden, wat denkt u van onze flinke vooruitstrevende hoofdstad des lands, waar provo's en andere opstandige elementen op hun poot mogen spelen en waar het goede muzikale genre met een fooi wordt afgescheept? Neem een welgemeende raad aan: verlaat de hoofdstad en ga naar Rotterdam!

De stem van het geweten

Op 't moment dat wij dit stukje schrijven heeft ir. Adams (produits, destijds) nog steeds zitting in de Eerste Kamer en besloot oud-minister Smallenbroek (antiduits, destijds) geen lid te worden van de Tweede Kamer. Om de politieke gevolgen van een aanrijding, waar de politie straks niet eens meer voor komt en die men, net als de minister deed, dus ondershands moet regelen, voelde hij zich verplicht zijn ambt neer te leggen. De heer Smallenbroek is een man die luistert naar de stem van zijn geweten, welke de gevolgen daarvan ook zijn mogen voor zijn persoonlijk welzijn. Dat deed hij in de jaren '40-'45, zo ook handelt hij nu. Voor mensen als ir. Adams spreekt de stem van het geweten blijkbaar tevergeefs. Hij was bereid hetzelfde vaderland te verkwanselen, dat hij nu wil helpen besturen.

Maar mensen als oud-minister Smallenbroek hebben een geweten en wie gewetensvol wil handelen, zal het in de politieke arena niet altijd even gemakkelijk hebben.

Ars poetica

*wie 't lukt onder de frons van God,
oud sterk te worden, raakt verzot
met hart en geest op huid en haar
op zielstumult, op lijfsgevaar
bij bed en beter, op het feit
dat – wolken van onmacht ten spijt –
één van de goden weer dier wordt,
een vrouw ontdekt, zich op haar stort,
en in haar wellust zegepraalt
over de mens, bang en gefaald
tussenprobeersel, die zich God
schiep naar zijn beeld.
waar of niet waar
mij raakt het, mij maakt het verzot
met huid en haar op hart en geest
van de weeromstuit, en wel meest
op wat nog rest aan wijn en taal
dat ik een oud hart nog ophaal
en als een druiventros uitpers
tot in de spieren van het vers.*

A. ROLAND HOLST

IHEU-resoluties over Vietnam, internationale goederenvoorziening en de zaak A. J. Kraus

HET hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond, diep doordrongen van het langdurige en verschrikkelijke lijden van het Vietnamese volk, verontrust over de vooruitzichten voor de wereldvrede, als de uitslag een overwinning door een verpletterende militaire macht zou moeten zijn, en zonder in discussie te treden over de diverse factoren die tot de huidige situatie geleid hebben, vraagt alle belanghebbende partijen de noodzakelijke pogingen in het werk te stellen om de vrede te doen wekeren. Het hoofdbestuur dringt aan op:

- een staakt-het-vuren, zowel in Noord als in Zuid Vietnam;
- onderhandelingen over geschilpunten door alle gevechtspartijen onder internationale auspiciën;
- de naleving door alle partijen van de Conventie van Genève van 1949 betreffende krijgsgevangenen en burgerbevolkingen;
- en de vervanging van buitenlandse strijdkrachten, welke dan ook, door een internationale politiemacht, totdat een door het Vietnamese volk gekozen regering stevig gevestigd is.

Deze resolutie is gelijkluidend aan die, welke het bestuur van de International Humanist and Ethical Union heeft aangenomen tijdens het IHEU-congres, eind juli in Parijs gehouden. Zij is gezonden aan de president van de Verenigde Staten, Lyndon B. Johnson, aan de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Oe Thant en aan het Nationaal Bevrijdingsfront (National Liberation Front) in Vietnam.

AANGEZIEN alle goederen en primaire produktiemiddelen en voorzieningen waarover men beschikken kan, niet voldoende zijn om aan de behoeften van de gehele wereld te voldoen, formuleert het hoofdbestuur van de Internationale Humanistische en Ethische Unie op zijn congres in juli 1966 te Parijs het volgende voorstel om de voorzieningen over de gehele wereld tot het uiterste op te voeren. De IHEU beveelt alle nationale regeringsleiders aan een internationaal plan tot stand te brengen, dat een beroep doet op de medewerking van alle landen zonder uitzondering, voor de instelling van een internationaal bureau om op wereldomvattende schaal alle voor de export beschikbare voorraden te coördineren en toe te wijzen. Plannen voor perioden van vijf jaar zouden overwogen moeten worden. Dit zou de mobilisatie inhouden van alle primaire produktievoorzieningen over de gehele wereld. Het internationale bureau zou belast worden met de billijke toe-

wijzing van dergelijke voorraden op grond van prioriteiten die het bureau zelf vaststelt. Deze zouden afhankelijk moeten zijn van nationale en internationale financiële voorzieningen in onderlinge samenhang.

Het doel van dit plan zou zijn alle bruikbare produktievoorzieningen te benutten en tot het uiterste op te voeren ten einde de leegloop van enige zodanige uitrusting uit te sluiten en deze capaciteit toe te wijzen op basis van een waardering van aanspraken en criteria, die door genoemd bureau en met de medewerking van alle belanghebbende niet-gouvernementele organisaties (N.G.O.'s) worden vastgesteld. De toepassing van dit principe van toewijzing werd met succes door de Verenigde Staten aanvaard bij de uitvoering van hun Leen- en Pachtprogramma tijdens de tweede wereldoorlog, in welke periode het de voornaamste bron voor hulp was voor alle geallieerden en bevriende naties.

HET hoofdbestuur van de Internationale Humanistische en Ethische Unie, er van overtuigd dat de Commissie van Onderzoek onder voorzitterschap van John Chamberlain heeft aangetoond dat nog verantwoording moeten worden afgelegd in de door deze commissie onderzochte zaak van Arthur James Kraus, die in 1933 ontheven werd van zijn functie aan het City College in New York, nadat hij een studentendemonstratie had georganiseerd die er op gericht was de publieke opinie te wekken tegen de opkomst van het fascisme in Europa, ondersteunt de open brief aan president Johnson die gepubliceerd werd op een persconferentie in Londen op 9 juni 1966 en die getekend was door 108 vooraanstaande personen uit 16 landen die de president verzochten een officieel onderzoek te doen instellen. Het hoofdbestuur wil, door zich bij de ondertekenaars van de open brief aan te sluiten, er bij de president op aandringen het verzoek in te willigen, zowel ter wille van de goede naam van de Verenigde Staten, als van het leven van een burger met hart voor het algemeen welzijn.

Deze resolutie is gezonden aan de president van de Verenigde Staten, Lyndon B. Johnson, en aan de twee Amerikaanse senatoren Robert Kennedy en Jacob Javitz.

Twintigjarige UNESCO helpt ons mede-mens te ontdekken

HET blijft de grote verdienste van de stichters van de Verenigde Naties dat zij van de aanvang af hebben begrepen, dat men de wereldvrede met nog andere middelen kan dienen dan met politieke (internationale conferenties, bemiddelingspogingen enz.). Tot die andere middelen behoort o.a. het wegnemen van het *sociale onrecht*, dat op aarde heerst. De groeiende tegenstelling in welvaart tussen de rijke en de arme landen en ook het alom ontwaakte besef, dat honger, armoede, ziekte en vroegtijdige dood (vooral van kinderen) geen onvermijdelijke natuurrampen zijn, maar schrikwekkende verschijnselen door de mens zelf veroorzaakt, hebben in de ontwikkelingslanden het vertrouwen gewekt, t.z.t. de materiële ellende te boven te komen, door eigen inspanning en door internationale hulpverlening.

Ten behoeve van deze laatste hebben de Verenigde Naties een aantal hulporganisaties geschapen, die bij vele verschillen in werkzaamheid, toch alle ten doel hebben: de bestaande sociale misstanden op te heffen en indien mogelijk, nieuwe wanorde te voorkomen. We noe-

men als voorbeelden van deze hulporganisaties, de Wereldvoedselorganisatie, de Wereldgezondheidsorganisatie, de Internationale Arbeidsorganisatie, Unesco, Unicef, enz.

Over de Unesco willen we graag iets meer zeggen, omdat deze United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, dus de Opvoedkundige, Wetenschappelijke en Culturele Organisatie der Verenigde Naties, op 4 november haar twintigste verjaardag zal vieren. Ze heeft wereldwijde doelstellingen, waarvan de voornaamste zeker is, de verspreiding van onderwijs over de gehele aarde ten bate van alle mensen zonder enige uitzondering.

In de afgelopen twintig jaar heeft zich, naast allerlei andere explosies van weinig vreugdevolle aard, ook een onderwijs-explosie geopenbaard, een verschijnsel, dat zich nog nooit op deze wijze in de wereldgeschiedenis heeft voorgedaan. Een ware honger naar onderwijs is ontstaan en vooral naar onderwijs aan ieder kind. Want algemeen is men in de ontwikkelingslanden tot het besef gekomen, dat er slechts één middel is om de heersende stoffe-

lijke nood *duurzaam* te boven te komen en dat middel is onderwijs. Overal ter wereld staan miljoenen 'Daantjes' klaar om naar school te gaan, maar ze krijgen de kans niet bij gebrek aan zowat een *miljoen onderwijzers*, aan honderdduizenden scholen, leermiddelen en zoveel meer. Veertig procent van alle volwassenen 'daarginds' kan nog altijd niet lezen of schrijven en ongeveer de helft van alle kinderen op aarde krijgt nog geen onderwijs! Als men nagaat, dat de ontwikkelingslanden voor een groot deel de vroegere koloniale gebieden zijn, dan ziet men, dat toch niet overal 'iets groots werd verricht', al ligt de schuld niet uitsluitend bij de blanke overheersers. Maar 700 miljoen mensen, die nog altijd niet lezen of schrijven kunnen, vormen een schrikwekkende aanklacht.

Het recht op onderwijs voor ieder mens is geproklameerd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (10 december 1948). Voor de eerste keer in de wereldgeschiedenis is een Rechtenverklaring opgesteld, die principieel

(Zie verder pag. 6)

Is de krant nog een meneer?

DE wijsheid van het bekende gezegde, dat de krant een meneer is, wordt tegenwoordig nog al eens in twijfel getrokken. Van een heer immers verwacht men, dat hij zich gedraagt met de zorgvuldigheid, die nu eenmaal in het maatschappelijk verkeer betaamt. Velen zijn echter van mening, dat juist de wereld van de publiciteit de grenzen van die zorgvuldigheid de laatste tijd verre aan het overschrijden is. Laat ik het maar eerlijk zeggen, er heerst in brede kringen nogal onbehagen over de wijze waarop persorganen – en ook vergelijkbare media als radio en televisie – zich kwijten van hun voorlichtende taken. Een onbehagen overigens naar twee kanten. Zo heeft niemand minder dan de minister-president Cals de journalisten na de gebeurtenissen van de tiende maart verweten, dat zij zich teveel aan de kant van de gezags-ondermijnende krachten plaatsten en wel met de woorden: 'Er dreigt in Nederland een actie, een terreur van lieden met gebrek aan verantwoordelijkheid, die de beschikking hebben over communicatiemiddelen, zoals pers, radio en t.v.' Weliswaar heeft mr. Cals later, naar aanleiding van vragen van het Kamerlid mevrouw Brautigam, deze passage iets afgezwakt maar van herroeping was geen sprake. Dat is dus één manier van opvatten.

Een heel ander geluid liet bijvoorbeeld de Vrijzinnig-Christelijke Studentenbond, op haar zomerconferentie, horen toen de dag- en weekbladen niets minder verweten werden dan 'subjectiviteit', o.a. omdat zij juist veel te veel politiek en regering bij gelegenheid van de Amsterdamse relletjes de hand boven het hoofd zouden hebben gehouden. En ook sommige provo's zijn ontevreden. Hoewel zij zich beslist niet behoeven te beklagen over gebrek aan belangstelling voor hun activiteiten bij de voorlichtingsmedia is hun grief wel, dat de aandacht uiterst eenzijdig is doordat de publiciteitsmedia meer belangstelling zouden hebben voor het 'gekke' en 'ordeverstorende' detail dan voor de politieke inhoud van het provoverschijnsel¹⁾. Ernstige beschuldigingen. Wat is er van waar? Men kan natuurlijk gemakkelijk zeggen, dat bij zo tegenovergestelde opinies de waarheid, als gebruikelijk, wel in het midden zal liggen en dan is men er van af. Maar dat is dan in dit geval ook wel een erg simplistische wijze van redenering. Ik dacht, dat we dieper moesten zoeken en er alleen iets meer van zouden kunnen begrijpen als we ons rekenschap geven van de volkomen veranderde positie van de publiciteitsmedia in de moderne samenleving. Daarbij zijn twee zaken in hoofdzaak van belang: a) De revolutionaire veranderingen in de samenleving zelf, die ook de publiciteitsmedia niet onberoerd kunnen laten; b) het andere karakter en de andere plaats, die de publiciteitsmedia in de samenleving zijn gaan innemen. Beide verschijnselen vertonen een nauwe onderlinge wisselwerking.

Ten aanzien van de revolutionaire veranderingen in de samenleving is het al bijna het intrappen van een open deur om te constateren, dat de traditioneel overgeleverde sociale moraal zich nooit tevoren in de geschiedenis van de mensheid in zo snel tempo aan het wijzigen is.

Op het gebied van de kerken zijn doorbraken aan de gang, waarvan de consequenties nog niet in de verste verte zijn te overzien. Ook op allerlei andere terreinen van het leven worden gestandaardiseerde opvattingen en als vanzelfsprekend gegeven antwoorden niet langer zonder protest aanvaard. Een sterk sprekend voorbeeld is de seksuele moraal, die als overgeleverd richtsnoer van onze ouders heeft afgedaan, al weten we nog niet precies wat er voor in de plaats treedt.

Dit alles schept tal van onzekerheden, die ook de journalist niet onbewogen laten. Want, zoals prof. Rooy, hoogleraar in de leer van de massacommunicatiemedia aan de Universiteit van Amsterdam, op een congres over de geestelijke volksgezondheid, gezegd heeft: 'De natie leert zichzelf kennen uit wat door de media wordt geregistreerd', of, zoals hij het ook uitdrukt, 'Het volk krijgt de massamedia die het verdient'.

Ten aanzien van het andere karakter en de andere plaats, die de publiciteitsmedia in de samenleving zijn gaan innemen, treedt een niet minder revolutionaire ontwikkeling aan het licht. Het nieuws is snel en wereldomspannend geworden, het komt niet meer met de trekschuit maar met de telex; er is een veel grotere verscheidenheid van media dan vroeger, waardoor de communicatie massaler en indringender werd. Een zoetsappige presentatie van het nieuws is om al deze redenen minder goed mogelijk, al was het alleen reeds uit concurrentieoverwegingen, die in de wereld van de publiciteit nu eenmaal ook een rol van betekenis spelen. De televisiemedewerkers willen de nieuwe mogelijkheden van dit medium ten volle uitbuiten, de pers mag niet achterblijven en moet zich meer moeite geven bij het volhouden van de wedijver om de aandacht van het publiek. Bovendien heeft dit publiek zelf in toenemende mate behoefte aan sensatie en schok-effecten in een weinig romantische, overgeorganiseerde (westerse) wereld, die voor tallozen helaas een onuitputtelijke bron van verveling dreigt te worden.

Die publiciteitsmedia zijn dus ingrijpend aan het veranderen wat betreft hun aard en hun functionering. En van weeromstuit roept dat dan jegens die media weer allerlei klachten op uit de samenleving, zoals beschuldigingen over verzwakking van journalistieke normen, overmatige aandacht voor pikanterieën ten koste van de algemene lijn, ontoelaatbare inbreuken op de privacy, ja zelfs de ernstigst denkbare beschuldiging van een subjectieve weergave van de feiten (waarbij het begrip 'subjectief' hier na-

tuurlijk niet in de strikt wetenschappelijke zin van het woord wordt gebruikt).

Wat dit laatste betreft – en ik kom hiermee tot de onderlinge wisselwerking van de beide door mij eerder genoemde thema's – laat ons goed begrijpen, dat wij ons inderdaad in een unieke situatie bevinden, die zich nog niet eerder in deze vorm heeft voorgedaan. Natuurlijk is er altijd een menselijke zucht naar 'schandaaltjes' geweest. Het verschijnsel van de 'gele pers', die niet terugschrok voor anonieme beschuldigingen en aantasting van de integriteit van personen, kende men allang voor de oorlog. Maar het grote verschil met thans is, dat het verschijnsel meer om zich heen grijpt en velen het minder zijn gaan beschouwen als een uitwas dan als een opkomen voor 'de waarheid' (wat dat dan ook mag wezen). Er wordt ons zelfs een nieuwe moraal aangeboden op dit punt: alles wat nieuws is dient te worden gegeven. 'Benauwde ethische normen' dienen te worden afgeschaft. Nu ontmoet om te beginnen zelfs de meest feitelijke registratie van 'de waarheid', of laat ik zeggen 'de werkelijkheid', al zijn bezwaren. Heel duidelijk blijkt dit bijvoorbeeld t.a.v. de rechtstreekse televisie-uitzendingen van hele Kamervergaderingen, die op de duur vernietigend zijn voor de democratie. Dat komt omdat het parlementaire stelsel nu eenmaal een tamelijk slecht systeem is, dat zich niet zonder 'vertaling' laat brengen en waarvan de brede massa in elk geval de grote voordelen pas goed gaat zien als de dictatuur is ingesteld of 'de sterke man' zich heeft aangediend.

Mede daarom is het, dunkt mij, duidelijk, dat men er niet komt met een eenvoudige verwijzing naar de 'registrerende' functie van de journalist. Het commentaar en de wijze waarop het bericht wordt opgediend even buiten beschouwing gelaten is het trouwens zo, dat er dagelijks veel te véél nieuws is om in welk blad of voorlichtend medium ook te brengen, zodat iedere nieuwsgaring een proces blijft van herhaalde selectie: de internationale nieuwsbureaus moeten uitziften, de nationale persbureaus doen het en de redacties van kranten, radio- of televisierubrieken evenzeer. Hier ligt dus een belangrijke verantwoordelijkheid voor de journalist. Hetzelfde geldt met betrekking tot de veranderde sociale moraal. Ofschoon de wisselwerking tussen de publieke moraal en de moraal van de journalist natuurlijk onmiskenbaar is, kan de journalist op dit punt niet volhouden, dat hij slechts optreedt als het neutrale doorgeefluik, reden waarom mij de stelling van prof. Rooy ten aanzien van de pers als louter spiegel van de samenleving dan ook te ver gaat. Daarvoor is mij dat begrip samenleving in dit verband ook te onbepaald. Het is bovendien veelal juist de zogenaamde 'onafhankelijke' of 'neutrale' pers, die zich het meest toelegt op het opzweven van

'...meer belangstelling voor het 'gekke' en 'ordeverstorende' detail dan voor de politieke inhoud van het provoverschijnsel...?'

HET NIEUWE PROFIEL VAN DE VROUW (3)

EEN dezer dagen schreef een dagblad — genuanceerder dan nu gebeurt — dat vrouwelijke schrijvers vrijwel altijd bewogen worden door rancune; nog niet eens zozeer tegen de man, als wel door rancune tegen het vrouwelijke in hen zelf. Deze opmerking bracht me plotseling een paar woorden in gedachten van de schrijfster Nel Noordzij (mevr. P. M. van Breevoort-Noordzij) tijdens een gesprek over vrouwenemancipatie¹⁾. Dat wat een vrouw doet, zei zij, is 'leven met geleende mannen-ogen'.

Met beide uitspraken, zowel die over de haast immer aanwezige rancune bij vrouwelijke auteurs, als die over de 'geleende mannen-ogen', ben ik het oneens. Me dunkt, dat het nu net een van de kenmerken is van de verschuivingen in de positie van de vrouw, dat zij op dit moment zeer wel in staat is als vrouw en 'met vrouwen-ogen' haar eigen bijdrage te leveren aan en in onze maatschappij.

Misschien is dit optimistisch oordeel voor een belangrijk deel te danken aan een vrouw, die vele artikelen en een boek heeft geschreven juist over de situatie van de vrouw, zonder dat daarin een spoor van rancune voorkomt. Integendeel. Noch ten aanzien van de man, noch ten aanzien van 'het vrouwelijke' (wat dat dan ook mag zijn), noch ten aanzien van de kerk is mevrouw Govaart²⁾ agressief of rancuneus in haar 'Storm na de stilte'. 'De plaats van de vrouw in de kerk', luidt de ondertitel van het boek. En omdat het hier gaat over de katholieke kerk, lijkt het nuttig, iets meer over de denkbeelden in deze publikatie ontvouwd, te vertellen. Op buitenstaanders immers maakt de katholieke kerk een volstrekt mannelijke, patriarchale indruk. Dit komt vooral tot uiting in

haar hiërarchische opbouw, in haar abstracte uitspraken en in haar recht-systeem. Een insider als mevrouw Govaart onderscheidt overigens scherp (bl. 8), dat anderzijds 'de kerk in haar vroomheid, haar wat 'huiselijke' en wereldvliedende bezorgdheid al te vrouwelijk is geweest'. De schrijfster gaat na in hoeverre het mannelijke en het vrouwelijke element in de katholieke geloofsgemeenschap mede zouden kunnen werken aan het totstandkomen van een vernieuwde kerk. Dat zij ons al schrijvend tevens een beeld tekent (ten dele een toekomstbeeld) van een andere, nieuwe katholieke vrouw, is een interessant verschijnsel. Het woord 'andere' is hier met opzet gebruikt. Ons denkpatroon gaat nog dikwijls uit van een geschabloniseerd type katholieke vrouw, dat niet meer klopt met de werkelijkheid.

In 'Storm na de stilte' worden zaken behandeld, die voor buitenkerkelijken niet opzienbarend zijn, bv. in het hoofdstuk 'Van pop tot partner' over de veranderende man/vrouw verhouding binnen het huwelijk. Omdat wij niet belast zijn, althans proberen niet meer belast te zijn met traditionele uitleg van en beschouwingen over bijbelpassages en pauselijke encyclieken, waaruit de vrouwelijke onderdanigheid ten opzichte van de man gelezen zou kunnen worden, valt het ons nauwelijks zwaar, in te stemmen met de idee van het zgn. partner-huwelijk. Maar ook al vertelt de schrijfster ons in dit opzicht niets nieuws, het moet beslist als een moedige daad beschouwd worden, dat zij in haar kring zo duidelijk stelling heeft genomen tegen nog steeds gangbaar denken in.

Verrassend — althans voor mij — is het hoofdstuk over de vrouwelijke religieu-

zen. Mevrouw Govaart treedt in het strijdperk voor alle vrouwen in de katholieke kerk en dus ook voor de al te veel 'geïnfantiliseerde nonnetjes', die in het denken en plannen van de kerk zo dikwijls buiten beschouwing gelaten zijn.

Voor niet-katholieken vormt het kloosterleven een zaak waar met een zekere bevreemding tegenaan gekeken wordt. Als we één groep vrouwen zouden moeten noemen, waarvan het silhouet voor eens en voor altijd gefixeerd lijkt te zijn, dan zijn het wel nonnen. Met enig theatraal overdrijven kunnen we zelfs zeggen, dat nonnen in het geheel geen eigen profiel hebben... alleen een kap, behorend bij een middeleeuwse dracht. (Dit laatste is niet helemaal billijk; er zijn enkele ordes, die hun kleding gewijzigd hebben tot een ongeveer aan deze tijd aangepaste dracht).

Mevrouw Govaart nu stelt — en met haar hebben een aantal anderen zich over dit probleem gebogen — dat de zusters recht hebben op een eigen plaats in de kerkelijke hiërarchie en dat eveneens een ligatuur zou moeten bestaan tussen hen en de lekenstand. Hiermede geeft ze voor deze groep een weg aan, die perspectief lijkt te bieden; ze schetst een eigen profiel voor de vrouwelijke religieuzen, zonder dat ze overigens haar kritiek spaart. Zo schrijft ze (bl. 111) dat de religieuzen dan minder de nadruk zouden moeten leggen op eigen heiligheid, op eigen ziel en zaligheid, maar meer vrome aandacht zouden moeten tonen voor de gemeenschap.

In het boek wordt met enige spijt gekonstateerd: 'Zoals lange tijd met 'de mens' eigenlijk 'de man' werd bedoeld, zo schijnt in de kerk de leek nog altijd bij voorkeur of zelfs bij uitsluiting de mannelijke leek te zijn' (blz. 140). Ook

dit is natuurlijk verklaarbaar, maar het mag niet worden voortgezet. Typerend voor de schrijfster is, dat zij daarbij zegt, dat de vrouwelijke leek zich dan ook zal moeten voorbereiden op haar inbreng in de kerkgemeenschap, dat zij niet in gebreke moet blijven.

Het meest interessant is de stellingname van mevrouw Govaart met betrekking tot de vrouw in het ambt in de kerk, dus de vrouw als priester. Voor andere kerkgenootschappen is dit een emotionele zaak (geweest?); in de katholieke kerk is men nog nauwelijks begonnen er over te denken. Nog nooit is een vrouw tot priester gewijd. Waarom niet? Leest u 'Storm na de stilte' en leest u vooral mevrouw Govaart's weerlegging van de oude, taaië argumentering.

Maar — eigenlijk jammer — ze gaat niet verder dan weerleggen. Ze zegt 'laten we verder maar afwachten' (blz. 185). Misschien heeft ze gelijk, als ze meent, dat de toelating van de vrouw tot het ambt geen zaak is van forceren en duwen.

Het boek van mevrouw Govaart heeft, uiteraard, weerstand gewekt in bepaalde katholieke kringen, elders is het met waardering ontvangen; er zijn vertalingen in het Engels en Duits verzorgd. Het lijdt echter geen twijfel dat de schrijfster, door niet met 'geleende mannen-ogen', maar als vrouw de plaats van de vrouw in de katholieke kerk te bezien, een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan het gehele vraagstuk van de nieuwe profilering der vrouw.

M. R.

¹⁾ Het gesprek werd georganiseerd door de redactie van Symbiose in januari 1963; een verslag is gepubliceerd in Symbiose nr. 1, '63.

²⁾ drs. Tine Govaart-Halkes, 'Storm na de stilte', Amboboek 1964.

IS DE KRANT NOG EEN MENEER?

emoties, het in staat van beschuldiging stellen van personen en stromingen, het eenzijdig opschrijven van het pikante of bizarre detail, het zonder poging tot verificatie brengen van onjuiste berichten, die nooit herroepen worden. Rooy ziet te veel over het hoofd, dat commissies, wier voorzitters zich in de vergaderingen slechts beijveren tot het registreren van meningen, zelden of nooit tot iets komen, zeker niet tot iets bruikbaar. De som van alle meningen is nul. Van ieder, die op grond van zijn gezindheid, zijn inzichten en zijn daden een zekere verantwoordelijkheid in een groep of samenleving is gaan innemen, wordt dan ook een zekere leiding of richting verwacht. Ook de journalist behoort zich aan die verantwoordelijkheid niet te onttrekken.

Hoe groot de verantwoordelijkheid van de journalist juist in de moderne samenleving is blijkt met name ook op het punt van de indiscreties, de inbreuken op privacy, die vrijwel altoos plegen te worden verdedigd met een beroep op het algemeen belang. In een speciaal nummer van 'De Nieuwe Stem', getiteld 'Door het sleutelgat', verdedigt J. van Tijn het goed recht van dergelijke indiscreties, omdat onze huidige maat-

schappij in belangrijke mate lijdt aan het verschijnsel van machtsconcentraties van belangengroepen, waar met geweld doorheen moet worden gebroken. De van nature, of bij de wet aangewezen controle instanties, zoals vertegenwoordigende organen, besturen van bedrijven en instellingen, aandeelhouders, verzaken volgens hem hun controlerende taak en de publiciteitsmedia moeten inspringen²⁾.

Constandse stelt in hetzelfde nummer daartegenover, dat hij een beroep van de journalist op het algemeen belang, bij het schenden van iemands privéleven, al te bont vindt. Van algemeen belang noemt hij namelijk, dat we allemaal eten en drinken, geen kou of honger lijden of dat we strijden tegen wreedheid. 'Niet een eis van collectief belang maar een uiting van gemeenschappelijke onlust is de onwil tot eerbiediging van iemands particuliere levensgeheimen'³⁾.

Verbaast het u, dat ik mij van ganser harte achter Constandse schaar? Wij moeten oppassen de verantwoordelijkheid van de journalist in de moderne samenleving als te gering te kwalificeren door er in te sterke mate een alleen maar of hoofdzakelijk registrerende functie

in te willen zien. Ik ben integendeel geneigd te constateren, dat de verantwoordelijkheid van de journalist (mede als interpretator) nog nooit eerder zo groot is geweest. Dat men dit in kringen van de journalisten zelf kan meevoelen, getuige o.a. de oprichting onlangs van een speciale 'School voor de journalistiek', is alleen maar bemoedigend. De managers van de massacommunicatiemiddelen beïnvloeden — ik zeg niet: beheersen — in belangrijke mate de samenleving. Als zij willen zouden zij stelselmatig kunnen kiezen voor onmenselijkheid, onwaarachtigheid, kwade trouw en absolute normloosheid. Evenzeer echter kunnen zij de accenten verschuiven naar categorieën als leuk, aardig, interessant of zelfs naar die van karaktervastheid, edelmoedigheid, naastenliefde; en aandacht opbrengen voor de moedige mens, die — misschien ondanks alles — voor menselijkheid in de samenleving en bestrijding van onrecht op de bres blijft staan.

Niemand zal immers kunnen staande houden, dat de vertegenwoordigers van die buitenlandse boulevardbladen, die hun voornaamste, zo niet uitsluitende, stof zoeken in de kring van heroïnehandelaars, fraudeurs, moordenaars, rijke bezoekers van speelholen en bordeelbewoners (Zie verder pag. 6)

AVONTUREN MET KINDEREN

TOEN ik op een middag thuiskwam, het autootje langs de stoep zette en net de boodschappen wilde uitladen, zag ik dat mijn mooie kleine buurmeisje van drie, klappen kreeg van mijn buurjongetje van vier. Ik vond iets toneelmatigs in zijn optreden, maar had het te druk met mijn besognes om er veel aandacht aan te schenken. Het meisje is een mooie (zoals ik al zei) kleine heks, die best haar eigen boontjes doppen kan. Er kwam echter een vreemde mevrouw langs, die zich wel met het gevecht ging bemoeien. Ik bleef waar ik was en keek toe. 'Jongen, waarom sla jij dat lieve kleine meisje? Dat mag je toch niet?' Verbouwereerd keek het stel haar aan. 'En waarom sloeg dat jongetje jou?', richtte zij zich nu tot het meisje. 'Omdat ik, nou omdat ik zo graag een pleister wil,' was het fascinerende antwoord. Uit het veld geslagen keek de mevrouw, als om steun, naar mij. 'Ach,' zei ik, 'tegen zoveel logica kunnen wij volwassenen niet op!'

'Neen,' zei de dame en duwde haar kindervagen verder.

Nog geen twee tellen later echter, kwam het broertje van het meisje er aan. Op zijn driewieler en luid roepend als de sirene van de ziekenwagen: 'uh-hoe, uh-hoe!' Achterop had hij een doos met een rood kruis er op getekend. Snel stapte hij af, liep op de kinderen toe en zei: 'Ik geloof dat hier een gevecht aan de gang was. Wie is er gewond?'

'Ik,' gilte de kleine en ging languit op straat liggen.

De doos ging open en er kwamen allemaal lapjes, bandjes en watten uit en heuse pleisters. Handig legde de jongen hier en daar eenverbandje aan, waarop hij 'uh-hoe' roepend weer de hoek om ging en uit het gezicht verdween. Gelukzalig glimlachend ging het 'vechtende' tweetal, de armen om elkaar heen, de stoep verder af. 'Volgend keer mag jij,' hoorde ik haar zeggen.

D. R.-E.

UNESCO BESTAAT TWINTIG JAAR

(Vervolg van pag. 3)

voor ieder mens geldt en niet alleen voor een groep Engelsen, Amerikanen, Fransen, Nederlanders zoals voorheen. Neen, deze Rechtenverklaring van de Verenigde Naties heeft werkelijk een universeel karakter. We hebben de grootste ontdekking van alle eeuwen gedaan: *we hebben de medemens ontdekt, hij staat nu vlak voor ons, op slechts 10 of 20.000 km afstand.*

En daarmee komen we op de technische toenadering tussen de mensen in de afgelopen twintig jaar, die verkregen is, dank zij een geraffineerde technische apparatuur. Welke betekenis die apparatuur heeft voor de mogelijkheid, op den duur een werkelijke verbroedering tussen alle mensen te verwezenlijken, realiseert men zich gewoonlijk niet en toch is de techniek, ook op dit terrein, van de opperste betekenis. Om het maar duidelijk te zeggen: zonder die apparatuur zouden de tegenwoordige pogingen tot internationale samenwerking vrijwel even weinig resultaat afwerpen als de vele goede bedoelingen (soms versierd met de nodige frases) in het verleden.

Het klinkt al afgezaagd te beweren, dat we de eeuw van het atoom zijn binnengetroten. We zijn er op gewelddadige wijze mee geconfronteerd: in 1945 hield de wereld de adem in bij het wegvagen van Hiroshima en Nagasaki, het eerste afgrijselijke technische resultaat van het doorgronden van het geheim van de stof door de mens (waardoor zich tevens nieuwe geheimen aan ons opdrongen). Maar met deze verschrikkelijke ontketening van de atoomenergie ten kwade, zijn we vrijwel gelijktijdig ook de eeuw binnengetroten van de elektronika (computers), de eeuw van de ruimtevaart en kunstmatige satellieten, de eeuw van de radio-astronomie, de eeuw van de telstars, de eeuw van de massa-communicatie, de eeuw van de sulfapreparaten en antibiotica, de eeuw van het wonderbaarlijke D.N.A. en andere stoffen, waardoor we misschien binnen korte tijd het geheim van de levende cel zullen kunnen doorgronden. Maar boven alles is dit de eeuw van het onderwijs aan honderden miljoenen medemensen met dezelfde noden, dezelfde angsten, dezelfde ver-

langens als wij, allen ook leden van het grote menselijke gezin ('Wij mensen').

De geweldige grootheid van het heelal is ons in de afgelopen twintig jaar duidelijker dan ooit geopenbaard en niet minder de nietigheid van de mens en de grandeur van zijn hersenapparaat met zijn 15.000 miljoen hersencellen. Hoe kan al dat grootse eindelijk eens worden aangewend ten bate van allen?

Onderwijs, dat is de sleutel tot een beter materieel leven voor de 3250 miljoen mensen, die er nu zijn en de 6500 miljoen, die er over slechts 34 jaar zullen zijn: het jaar 2000, dat hopelijk vele lezers in vrede zullen bereiken.

Waarom is onderwijs de sleutel? Omdat incidentele hulp, die soms op gulle, haast te gulle wijze, wordt verleend, wel in staat is de noden van het ogenblik te lenigen, maar niet de nood van hele generaties. Die nood zal blijven terugkeren tot de mens in staat is o.a. om voldoende voedsel voor allen te produceren (wel te verstaan: voor een aangepaste bevolking). Alleen door onderwijs kan dat op den duur worden bereikt. Nu heerst nog in tal van gebieden bij gebrek aan onderwijs een verouderde traditie bij de produktie (vooral in de landbouw).

Welk oordeel men over de westerse beschaving ook moge hebben, vaststaat dat de westerse techniek superieur is aan die der ontwikkelingslanden. Door de toename van het aantal handen dáár wordt de taart, die men jaarlijks gezamenlijk bakt, wel groter, maar de eetlust van allen is nog veel meer toegenomen en ieders deel van de taart is daardoor soms nog kleiner dan voorheen. Alleen vervanging van de traditionele produktiewijze door een rationele kan redding brengen.

Het is onmogelijk in het bestek van dit artikel te vertellen, wat Unesco in de afgelopen twintig jaar heeft gedaan voor de scholenbouw, de opleiding van inheemse jongeren, het radio- en t.v.-onderwijs, de ontwikkeling van het perswezen, de schepping van films vóór en dóór de ontwikkelingslanden, de projecten tot geestelijke toenadering tussen de mensen, d.w.z. het laten vertalen van elkanders literaire meesterwerken, het uitwisselen van elkanders schepingen op het terrein van de beeldhouw- en

schilder-kunst, het vervaardigen van reproducties van grootse werken uit een ver verleden, het redden van kunstschaten – zoals in Nubië –, het leren verstaan van elkanders godsdienstige en folkloristische muziek met behulp van Unesco-grammofoonplaten, het uitgeven van duizenden boeken en brochures (4000 in de eerste 20 jaar), het uitgeven van het onvolprezen maandelijks geïllustreerd tijdschrift van Unesco ('The Courier: a window open to the world') in een groot aantal levende talen, het financieren van opvoedingsprojecten door het Unesco-geschenkenbonnensysteem en zoveel meer. Zelfs de postzegelverzamelaar vindt iets van zijn gading bij Unesco's Philatelic Service.

Als er geen katastrofale onderbreking van deze arbeid komt mogen we verwachten, dat in de resterende 34 jaar van deze eeuw de wil tot het verstaan van de mede-mens overal zal opbloeien, waardoor hopelijk ook een einde zal komen aan de noodlottige rassenhaat, een der trieste produkten van de leer der mens-verachting en van de vermeende principiële ongelijkheid der onderscheidene mensenrassen.

We eindigen met de opbeurende verzuchting van een staatsman van formaat van onze tijd:

'Als het mogelijk is, doen we het direkt, als het onmogelijk is, duurt het een poosje langer!' (Ben Goerion).

v. A.

Is de krant nog een meneer?

(Vervolg van pag. 5)

(een zedelijk oordeel over dergelijke personen spreek ik hier uiteraard niet uit), daarmee een enigszins betrouwbaar beeld geven van 'wat er in de wereld te koop is'. Als Jacopetti, de maker van een uiterst omstreden film 'Africa Addio', waarin een zorgvuldig uitgezochte verzameling bijeen is gebracht van gruweldaden, obscene wreedheden, bloedige tonelen – volgens sommigen met een raciale tendentie – zich dan ook verdedigt onder het argument 'ik ben een journalist, basta' is dat een door en door valse voorstelling van zaken. Zo'n film moet niet verboden maar wel aan de kaak gesteld worden als een typisch produkt van volstrekt smakeloze, onverantwoordelijke journalistiek.

Wil 'de krant een meneer blijven' – en ik heb mij om voor de hand liggende redenen niet kunnen beperken tot de gedrukte vorm van de massacommunicatie – dan zal er om het vraagstuk van de verantwoordelijkheid van de journalist in snel toenemende mate belangstelling moeten gaan ontstaan. Ik zeg niet, dat die in journalistieke kring zelf ontbreekt; daar is ze zelfs, getuige de vele discussies, in verheugende mate aanwezig (wat overigens óók op een probleem wijst). Maar communicatie heeft een tweezijdig aspect en ook de samenleving zal zich meer dan tot dusver rekenschap dienen te geven van de problematiek, die er op dit punt in een overgeorganiseerde computermaatschappij gaat ontstaan. Zeker in humanistische kring verdient het vraagstuk onze aandacht. Zoals nu eenmaal elk vraagstuk, waar menselijk verantwoordelijkheidsbesef en humanisering van de samenleving op het spel staan, deze belangstelling verdient.

Rth.

1) Duco van Weerlee, *Wat de provo's willen*, 1966, pag. 7.

2) J. van Tijn, *De Nieuwe Stem*, sept./okt. 1965, pag. 618.

3) A. L. Constandse, *idem*, pag. 610.

Martelaar Genet tegenstander van elke samenleving

AANVANKELIJK zou Jean-Paul Sartre een inleiding schrijven bij de eerste openbare uitgave van het verzamelde werk van de boef Jean Genet – die een meeslepend schrijver is – maar het werd een onvoorstelbaar intelligent en chaotisch boek van bijna 600 bladzijden: 'Saint Genet. Comédien et martyr' (1952).

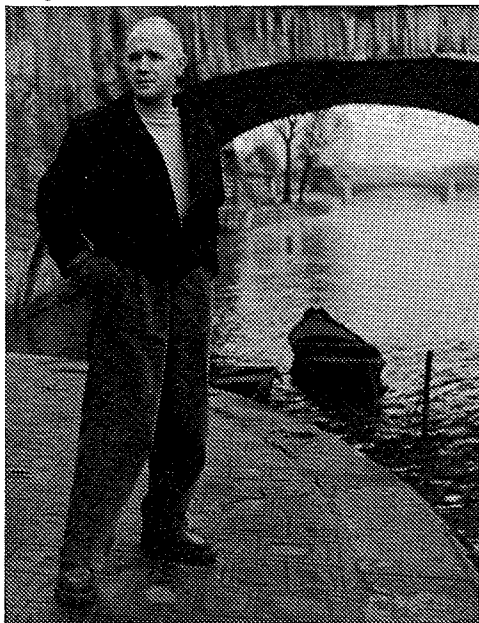
Als men het oorspronkelijke boek bekijkt, stelt men al gauw vast dat dit geen geschrift is om eens te lezen met af en toe een kopje thee. Het is van een flitsende geest voortgedreven, berstens vol ideeën, constructies – dan weer ondoorwaadbaar als een sahara van almaar-door-redenerende theorieën. Sartre levert naar mijn indruk een dictaat, aan elkaar aflossende secretarissen aan de hand van zijn ontelbare notities, doorschoten en onderbroken door onverwachte invallen. Het is al bij al een 'existentiële analyse' van het leven en werken – van het werken om te leven – van de bajesklant Jean Genet, parasiet, dief, zwerver, misdadiger-om-de-misdaad.

De Franse editie is inderdaad het meest onleesbare boek van Sartre, voor wie niet met hart en ziel een boek wil doorwerken. Prof. dr. B. J. Kouwer heeft een bijzonder goed werk verricht door Sartre's geweldige boek geheel om te werken. Hij heeft bekort, geschrapt, gesnoeid, verduidelijkt, anders geordend – op een wijze die hem stempelt tot een der zeldzame fijne kenners van Sartre en zijn denkbeelden.

Het was het waard. Want al is het van groot belang om het leven en streven van een merkwaardig individu als Genet grondig te analyseren, veel belangwekkender is het nog de cultuurhistorische, psychologische en maatschappelijke denkbeelden van Sartre toetsend op de voet te volgen. De literatuurbeschouwing van Sartre is tenslotte een cultuurbeschouwing en zijn cultuur is de verschijningsvorm van onze maatschappij. Grondige verdieping in die denkbeelden betekent derhalve zeer nauwe omgang met de problematiek van ons bestaan. Jean Genet is daarin een toetssteen. 'Onder onze ogen aan de schandpaal geketend, zoals wij het zijn in de blik van de eeuwen, zullen de Rechtshapenen hem blijvend ongelijk geven, zoals de Historie blijvend ongelijk zal geven aan onze tijd. Wij zijn zelf Genet, en daarom moeten wij hem lezen.'

De ontledende intelligentie van Sartre is overweldigend, soms vermoeiend, en dan weer ontvutsend van openbarende uitleg. Het wordt dan een boeiend portret van Jean Genet: ouderloos kind, ondergebracht op het platteland, betrapt op diefstal – en van dat moment zich uniek ontwikkelend tot wat hij is: bewust misdadiger, die in de literatuur de meest verachtelijke wandad verricht – het verraad.

Het lijkt me in deze ontleding vaak de vraag waar we het terrein van de uitleg van feiten verlaten en verleid worden tot constructie van feitelijk gebeuren doordat een handeling symboolkarakter verleend wordt en dit weer in verband gebracht met ogenschijnlijk geheel verschillende handelingen. Maar, in zekere zin terecht, merkt de bewerker Kouwer op, dat twijfel aan de geldigheid van de speculaties van Sartre pas van betekenis kan worden als daarbij de gehele filosofische achtergrond van Sartre's denkbeelden betrokken wordt.

Jean Genet

VARA verleent weer gastvrijheid

OM het Humanistisch Verbond – waarvan de radio- en tv-zendtijd op het moment dat wij dit schrijven nog niet definitief geregeld was – voorlopig uit de moeilijkheden te helpen heeft de VARA in oktober weer twee keer zendtijd aan het H.V. afgestaan. Op de zaterdagen 8 en 22 oktober, 's middags van 16.02 tot 16.15, kan het H.V. zijn stem laten horen. Wij ontvingen dit bericht te laat om het nog in ons nummer van 1 oktober af te drukken, zodat wij niet konden meedelen dat op 8 oktober de voorzitter van het H.V., prof. dr. J. P. van Praag, het woord zou voeren.

Op zaterdagmiddag 22 oktober spreekt dr. H. Bongers over een onderwerp, dat bij het gereedmaken van de kopij voor het nummer van 15 oktober nog niet bekend was.

Dank aan de VARA voor deze extra-gastvrijheid!

Na de redenering van Sartre gevolgd te hebben is mij bij voorbeeld veel duidelijk geworden omtrent het toneelwerk van Genet: De Meiden, De Negers, Het Balkon. Het element van 'het verraad' verheldert veel, ten minste verhindert het ons al te lichtgelovig te menen dat Genet een wat onnozele kritiek levert op een voze maatschappij. Er zijn minder tegenstrijdigheden te overwinnen indien men indachtig blijft aan het oordeel van Sartre: dat Genet zich redt door zijn misdadigheid te stellen tegenover de Rechtschapenheid. Genet is niet een voorstander van een rechtvaardige samenleving – hij is tegenstander van elke samenleving. Hij is verachtelijk en wil dit wezen. Hij kan zijn nederlaag als kind, als mens verdragen door hem volledig te maken – de verliezer wint. De tragiek is alleen van dit aloude spel: als de verliezer tenslotte wint, dan gaat het spel door, maar omgekeerd: de winnaar verliest.

P. SPIGT

Jean-Paul Sartre: 'De Heilige Genet, martelaar en komediant', vertaald en bewerkt door B. J. Kouwer. Uitg. J. Bijleveld, Utrecht (f 14,90).

Aurora

heeft nu ook
een groeiende
verzekering
voor uitvaartkosten

Deze "Aurora-groep polis" is een verzekering waarbij het aanvankelijk verzekerde bedrag met 2% per jaar stijgt, terwijl de premie onveranderlijk is.

Vraagt inlichtingen
bij

n.v. Levensverzekeringsmaatschappij

Aurora

Stadhouderskade 1a, Amsterdam

Mens en Wereld

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr. H. Bongers

Redactieraad: mr. M. Rood-de Boer, prof. dr. J.C. Brandt Corstius, H. Mozes, R. de la Rie, mr. dr. H. J. Roethof, P. W. van der Vliet

Redactiesecretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht, telefoon 030-315 63

Administratie, abonnementen en advertenties: postbus 114, Utrecht, telefoon 2 46 41; postgiro 30 49 60 t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht

Advertentietarieven op aanvraag

Abonnementenprijs voor leden van humanistische organisaties f 7.50 per jaar, voor niet-leden f 9.50, buitenland f 12,-, losse nummers f 0.50

Uitdaging en antwoord

Inleidingen gehouden tijdens de bijeenkomst 20-jarig bestaan Humanistisch Verbond, door dr. H. J. Roethof, prof. dr. J. C. Brandt Corstius, prof. dr. J. P. van Praag. f 1,75

Humanisten over echtscheiding

Inleidingen gehouden op de juristenconferentie v.d. Humanistische Stichting Socrates, door dr. H. J. Roethof, mr. M. Rood-de Boer, mr. H. G. van Veen. f 1,80

Invloedrijken

Een verzameling van reeds gepubliceerde artikelen in het Woord van de Week over enkele belangrijke figuren, die, in de loop der eeuwen, de humanistische gedachte naar voren hebben gebracht. f 4,75

Bevrijdend Humanisme

H. Lips. f 3,90

20 jaar Humanistisch Verbond

Een korte samenvatting over de jaren 1956 - 1966. f 2,90

Het Humanisme in de moderne wereld

Inleidingen gehouden tijdens het 16e congres. f 0,85

Te bestellen door storting of overschrijving op giro-rekening no. 30.49.60 t.n.v. het Humanistisch Verbond te Utrecht, met omschrijving van de gewenste brochure.

ANNONCES

Ex-verpleegster, 52 jr., uit goed milieu, slank, l. 1.60 m, zou gaarne in contact komen, liefst eerst d.m.v. corresp., met besch, intell, heer. (Natuur- en dierenliefhebber). Brieven onder nr. 49 a/h buro v/d blad.

Wed., 50 jaar, zoekt een zelfstandige werkring met woongelegenheid, liefst in of om Amsterdam. Genegen autorijlessen te nemen en lichte huis-

houdelijke bezigheden te verrichten. Brieven onder nr. 50 a/h buro v/d blad.

Dame, het alleen zijn zo moe, wed., zou graag in kennis komen met heer, tot 60 j. Flink postuur, met auto. Om samen nog een gezellig leven op te bouwen. Brieven onder nr. 51 a/h buro v/d blad.

KALENDER 1967

De kalender 1967 van het HUMANISTISCH VERBOND is verschenen.

Deze is in 2-kleurendruk uitgevoerd.

DE PRIJS IS f 3.-

Uw bestelling zien wij gaarne tegemoet door storting of overschrijving van f 3,- op postrekening 30.49.60 t.n.v. het HUMANISTISCH VERBOND Utrecht

In de omschrijving: kalender 1967

Humanistische Correspondentiekring voor **huwelijkscontacten** opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht, gaarne 30 cent aan postzegels insluiten.

REKENSCHAP

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

voor wetenschap en cultuur,
wil een blad zijn voor de verdieping van de
humanistische overtuiging

In het septembernummer o.a.

Montaigne - A. L. Constandse
Vauvenargues - O. Noordenbos
Bernard de Mandeville - P. Spigt
Aldous Huxley - E. M. Janssen Perio

Folder op aanvraag

Het abonnement kan ieder kwartaal ingaan.

HUMANISTISCHE STICHTING

SOCRATES

Postbus 114, Utrecht

Giro 58 22 93

Lees de

„Humanistische Documentatiedienst”

Uitgave van de Humanistische Stichting 'Mens en Wereld'.

Versijnt 11 x per jaar.

Publikatie van belangrijke berichten van alle humanistische organisaties en van alle persberichten over het georganiseerd humanisme in Nederland (f 3,- p. jaar).

Door storting of overschrijving van f 1,50 ontvangt u alle nog in 1966 verschijnende nummers.

Giro 30 49 60 t.n.v. Hum. Verbond, Utrecht.